

FORMA A SMYSL: PŘEDCHŮDCI PRAŽSKÉHO FORMALISMU A STRUKTURALISMU

Jaroslav Střítecký

Z Prahy vzešlý estetický formalismus zaujal autora jako látka, na níž lze zvláště dobře zachytit sklon opírat rozmanité životní postoje o objektivitu formy coby stabilizační faktor. Za mnohostranně vystupňované sociální a národnostní mobility rakouské doby gründerké uplatňovalo se držadlo formy v širším společenském rozsahu než jinde. Utvrzovalo dosažená postavení a vytěsňovalo otázku, jak a odkud k nim kdo přišel.

Úsilí estetického formalismu vymanit systematické z historického dokládá tuto zvláštnost, tak odlišnou od historismu orientace maloněmecké. Přestože představitelé této školy neunikli národnostní polarizaci (R. Zimmermann a Ed. Hanslick se stali národně uvědomělými Němci, J. Durdík a Ot. Hostinský Čechy), uchovali společné vzorce myšlenkové a vkusové. Hostinský, o generaci mladší než zakladatelé Zimmermann a Hanslick, je modifikoval pod vlivem evolucionismu a wagnerianismu. Úsilí o disciplinování romantiky, pro školu typické, rozštěpilo se tak u Čechů na variantu novoromantickou (mýtické preformulování moderny se silným nacionálním akcentem, Wagner – Smetana) a novoklasickou (řád formy, Brahms – Dvořák), což lze pokládat za bezděkou obdobu kulturní difference mezi orientací rakouskou a německou.